

OPINNÄYTETYÖ

Vapariväylä - vapaaehtoisten jalkautumismallin pilotointi

Aino Palmroos

Tutkinto: Humanistisen alan ammatikorkeakoulututkinto

Tutkintonimike: Yhteisöpedagogi (AMK)

Koulutus: Yhteisöpedagogin koulutus (AMK)

Degree: Bachelor of Humanities

Degree title: Bachelor of Humanities

Programme Degree: Programme in NGO and youth work, Bachelor's Degree

Arvioitavaksi jättämisaika 9/2023

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Yhteisöpedagogin koulutus (AMK)

Tekijät: Aino Palmroos

Opinnäytetyön nimi: Vapariväylä - vapaaehtoisten jalkautumismallin pilotointi

Sivumäärä: 47

Työn ohjaaja(t): Juha Nikkilä

Työn tilaaja(t): A-klinikkasäätiö, Pihla Putkonen

Suomessa huumeidenkäyttö sekä asunnottomuus ovat haasteita, joihin pyritään puuttumaan monella tavoin. A-klinikkasäätiö tuottaa monenlaista tietoa sekä kohtaavaa työtä addiktioiden parissa. Yksi kohtaavan työn tuote A-klinikkasäätiöllä on uusi Vapariväylä-hanke, jonka tarkoituksena on jalkautua vapaaehtoisten kanssa kaduille ja kohdata asunnottomuudesta, päihneiden käytöstä ja/tai mielenterveydenhaasteista kokevia ihmisiä. Samalla jaetaan ruokaa, juomaa sekä hätäapu-pussukoita. Tavoitteena Vapariväylä-hankkeessa on myös poistaa kohderyhmän ympärille kohdistuvaa stigmaa. THL määrittelee stigman kielteiseksi mielikuvaksi, jonka vuoksi ihmistä voidaan kohdella syrjivästi tai epäoikeudenmukaisesti (2023d).

Tietoperustana oli vapaaehtoistyö, päihneiden käyttö, asunnottomuus, jalkautuva työ sekä haittoja vähentävä työote. Opinnäytetyö on laadullinen, aineisto on kerätty puolistrukturoiduilla haastatteluilla ja tavoitteena oli testata konkreettista toimintamallia.

Huumeidenkäytön haasteet näkyvät usein avoimesti kaduilla ja vapaaehtoisten jalkautumiselle on selkeä tarve. Lähdimme kehittämään uutta jalkautumisen mallia, jossa vapaaehtoiset voisivat jalkautua kaduille yhdessä, ilman koordinaattoria. Järjestimme 2 testijalkautumista, joissa yhteensä 8 vapaaehtoista jalkautui kohtaamaan ihmisiä. Tämän jälkeen järjestimme puolistrukturoidun haastattelun, jossa kävimme läpi vapaaehtoisten tuntemuksia jalkautumisesta sekä mahdollisia kehittämisideoita.

Tuloksista kävi ilmi, että vapaaehtoiset toimivat mielellään uuden mallin mukaisesti mutta sen toteutumiselle käytännössä tarvittaisiin lisää sääntöjä sekä tietoa vapaaehtoisten vastuista sekä oikeuksista. Toimintamallia ei siis pystytty viemään vielä loppuun asti koska tämänkaltainen malli vaatii vielä lisää kehitettävää.

Asiasanat: Jalkautuva työ, haittoja vähentävä, päihdetyö, asunnottomuus, vapaaehtoiset

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences
Programme Degree Programme in NGO and youth work, Bachelor's Degree

---

Author: Aino Palmroos
Title: Vapariväylä - a new way to do outreach work
Number of Pages: 47
Supervisor(s): Juha Nikkilä
Commissioned by: A-klinikkasäätiö, Pihla Putkonen

Substance abuse and homelessness are causing big controversial in Finland. A-klinikkasäätiö is producing a various of data and outreach work with various forms of addiction. One of these forms is the Vapariväylä-project. Vapariväylä-project aims to do outreach work with volunteers to meet people who have issues with addiction, homelessness and/or mental health. Volunteers meet people and hand out food, drinks, and hygienic kits on the streets. One of the main aims is also decrease stigma involving the target group. THL defines stigma as a negative attitude that causes discrimination (2023d).

The theory of this thesis is based in volunteer work, substance abuse, homelessness, outreach work and harm reduction. It is done by using a qualitative study method, and the data has been collected using semi-structured interview method. The aim was to test a new model of outreach work.

The challenges of substance abuse are very visible on the streets and more outreach work with volunteers could be done. The aim was to develop a new way of outreach work, where the volunteers could do outreach work without the project coordinator. We did 2 tests of outreach work and after this the data was collected from 8 volunteers who participated in the study.

The results show that the volunteers are willing to do this kind of outreach work but need more regulations and guidance on the matter. New model could not be done as more developing is needed.

Keywords: Outreach work, harm reduction, drug work, homelessness, volunteers

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	6
2	A-KLINIKKASÄÄTIÖ JA VAPARIVÄYLÄ-HANKE.....	8
	2.1 A-klinikkasäätiö – Addiktioiden asiantuntija	8
	2.2 Vapariväylä – hanke	9
	2.3 Idea ja tavoite	11
3	TIETOPERUSTA.....	13
	3.1 Vapaaehtoisuus	13
	3.2 Päihteiden käyttö.....	15
	3.3 Jalkautuva työ	17
	3.4 Haittoja vähentävä.....	18
	3.5 Asunnottomuus Suomessa	19
4	OPINNÄYTETYÖN MENETELMÄT	21
	4.1 Opinnäytetyön menetelmät	21
	4.2 Laadullinen tutkimus	21
	4.3 Haastattelu	22
5	AINEISTON KERÄÄMINEN.....	23
	5.1 JALKAUTUMINEN	24
	5.1.1 Jalkautuminen 27.4.2023	24
	5.1.2 Jalkautuminen 11.5.2023	25
6	TULOKSET JA ANALYYSI	27

6.1 Tulokset	27
6.2 Analyysi	31
7 ARVIOINTI JA KEHITYSIDEAT	33
7.1 Työn luotettavuus	33
7.2 Itsearviointi	33
7.3 Kehitysideat	34
8 YHTEENVETO	37
11. LÄHTEET	39

1 JOHDANTO

”Suomessa on 3 686 asunnotonta”

(VVA 2023)

”Vuonna 2021 huumeisiin kuoli 287 henkilöä, mikä oli enemmän kuin kertaakaan aiemmin 2000-luvulla”.

(THL 2023)

Näiden asioiden äärellä nyt toimitaan.

Suomessa kuolee huumeisiin tilastollisesti paljon ihmisiä. Suomen huumetilanne on ollut murroksessa moneen otteeseen, ensimmäisen kerran jo 1960-luvulla, toinen huumeaalto tapahtui 1990-luvulla (Päihdelinkki 2023).

Suomessa on todella paljon ihmisiä, jotka kaipaavat apua ja tukea elämäänsä. Monilta ihmisiltä on jäänyt oikea-aikaisen avun sekä tuen saaminen pois. Monet kamppailevat jatkuvasti ja sairastuvat mielenterveys- ja päihdesairauksiin. Kanssaihmissä tulisi aina kohdella inhimillisesti. Taustalla voi olla useita syitä, miksi kyseiseen tilanteeseen on päädytty. Tällä hetkellä Suomessa kuolee huumeisiin viikoittain monia ihmisiä.

Vapariväylä-hankkeessa jalkautuu A-klinikkasäätiön vapaaehtoistoiminnan koordinaattori ja useat vapaaehtoiset. Vapariväylä-hankkeen tarkoitus on kohdata näitä ihmisiä, antaa hätäapuna pientä purtavaa ja kysellä kuulumisia. Tarkoituksena on kohdata yhteiskunnassamme heikoimmassa asemassa olevia ihmisiä kunnioittavasti sekä vähentää asunnottomuuteen sekä päihteidenkäyttöön liittyvää stigmaa.

Opinnäytetyön tavoitteena on kehittää vapaaehtoistoimintaa ja testata uutta jalkautumisen mallia. Tavoitteena on kehittää Vapariväylä-hankkeen vapaaehtoisille uusi jalkautumisen malli ja tehdä 2–3 testijalkautumista. Testaamalla saadaan konkreettinen lopputulema ja kehittämisideoiden jälkeen tapa, jota hankkeessa voitaisiin hyödyntää jatkossakin. Tavoitteena on osallistaa

vapaaehtoisia mukaan testaamaan uutta mallia, saada heidän mielipiteensä ja kehitysideansa esiin. Tavoite on tehdä hankkeeseen sidottu kehittämistyö, jonka tuloksena on testata konkreettista toimintamallia.

2 A-KLINIKKASÄÄTIÖ JA VAPARIVÄYLÄ-HANKE

2.1 A-klinikkasäätiö – Addiktioiden asiantuntija

A-klinikkasäätiö on voittoa tavoittelematon yleishyödyllinen järjestö, joka on perustettu 1955 (A-klinikkasäätiö 2023c). A-klinikkasäätiöllä on pitkä historia päihdealan järjestönä. He tarjoavat ja tuottavat paljon tietoa sekä tukea ammattilaisille päihdealan kehittämiseen (A-klinikkasäätiö 2023d).

A-klinikkasäätiön runsaat verkkopalvelut tarjoavat tietoa, neuvontaa sekä vertaistukea: verkkopalveluita ovat mm: Päihdelinkki, Nuortenlinkki, Dopinglinkki, Lasinen Lapsuus. Kohtaavan työn palveluita ovat mm: Katuklinikka (Helsinki, Tampere ja Oulu), Osis – kohtaamispaikka Helsinki, Völjy – kohtaamispaikka Tampere, Etsivä nuorisotyö (Salo), Kuntouttava työtoiminta (Salo, Kotka ja Lahti). A-klinikkasäätiöllä tehdään myös paljon tutkimustyötä alaan liittyen (Hankkeet; Mipa 2.0, Kadulta labraan sekä Young Despair) (A-klinikkasäätiö 2023d).

Toiminnallaan A-klinikkasäätiö tavoitteena on edistää kohtaavaa työtä mutta myös tuottaa tietoa sekä verkkoauttaminen. Heidän tavoitteenansa on rakentaa meidän yhteiskunnastamme inhimillisempi kaikille (A-klinikkasäätiö 2023a). A-klinikkasäätiön toiminta kohdistuu enimmäksään määrin ennalta ehkäisevään toimintaan sekä haittoja vähentävään toimintaan, joista jälkimmäinen termi avataan tietoperustassa. Verkkopalvelut tarjoavat runsaasti eri neuvontaa ja tietoa. Päihdelinkki on esimerkiksi kattava sivusto, jossa kerrotaan päihteistä sekä riippuvuuksista. Sivustolta löytyy paljon erilaisia testejä, oma-apusisältöjä, vertaistukea sekä neuvontapalveluita (Päihdelinkki 2023). Nuortenlinkki on kattava sivusto nuorille ja sitä kautta he saavat tietoa päihteistä, kiusaamisesta, masennuksesta sekä pelaamisesta (A-klinikkasäätiö 2023b). Kaiken keskiössä on vähentää addiktioihin liittyvää stigmaa yhteiskunnassa. A-Klinikkasäätiö myös omistaa A-Klinikka Oy:n, joka tuottaa päihde- ja mielenterveyspalveluita (A-klinikka, 2023).

2.2 Vapariväylä – hanke

Vapariväylä-hanke on Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen eli STEA:n rahoittama hanke. Vapariväylällä on menossa ensimmäinen hankekausi. Vapaaehtoistoiminta on aloitettu vuonna 2020. Toiminta herätti nopeasti ja laajasti kiinnostusta monissa. Tämän jälkeen toiminnalle haettiin hankerahoitusta ja hankkeeseen palkattiin vapaaehtoistoiminnan koordinaattori. Vapaaehtoistoiminnan koordinaattorin työnkuvana on vapaaehtoisten sekä jalkautumisten koordinointi, vapaaehtoisten perehdytys sekä toiminnan kehittäminen. Työnkuva on kaikkiaan hyvin monimuotoinen koska työhön sisältyy myös varainhankintaa, viestintää sekä vapaaehtoisten kouluttamista. Koordinaattori järjestää jalkautumiset, järjestää tarvittavat kohderyhmälle jaettavat tuotteet, huolehtii vapaaehtoisista, ohjaa lähdöt sekä purut ja ohjaa vapaaehtoisia jalkautumisten yhteydessä. Hankkeen tavoite on kehittää päihdehaittoja vähentävää vapaaehtoistoimintaa sekä auttaa vähentämään päihteiden käytöstä aiheutuvaa stigmaa yhteiskunnassa. Vapaaehtoiset jalkautuvat kaduille kohtaamaan ihmisiä, joilla on mielenterveyden ongelmien, asunnottomuuden ja/tai päihteiden käytön vuoksi haastavia tilanteita elämässä. Vapaaehtoiset jakavat jalkautumisten yhteydessä leipää, proteiinituotteita, villasukkia, lapasia sekä hygieniatarvikkeita. Vapaaehtoiseksi voi liittyä kuka vain, hyvin matalalla kynnyksellä ja osallistua voi lyhyelläkin varoitusajalla sekä oman aikataulunsa mukaisesti. Vapaaehtoiselle ei ole mitään ennakkovaatimuksia, toimintaan voi osallistua omana itsenään. Ilmoittautuessaan vapaaehtoinen saa Tervetuloa-kirjeen, jossa on koordinaattorin lyhyet terveiset, tietoa käytännön asioista sekä alkukartoituskysely. Varsinainen perehdytys tapahtuu jalkautumisen yhteydessä. Ilmoittautuminen jalkautumiselle tapahtuu joko ilmoittautumalla sähköpostitse tai puhelimitse vapaaehtoistoiminnan koordinaattorille tai WhatsApp-ryhmässä. Jalkautumisia toteutetaan 2–3 kertaa viikossa Helsingissä:

1. Aamukahvijalkautuminen, jolloin lähtö on Oodista. Pääsääntöisesti klo 9–11. Jaossa on myös aamukahvia

2. Iltapäivä-/iltajalkautuminen kerran viikossa, kaksi tuntia kerrallaan. Lähtö on A-Klinik-
kasäätiön toimistolta Pasilasta.
3. Siivouskierrokset, järjestetään viikoittain. Jalkautumisen pääpaino on käyttövälineiden
siivous eri alueilta.

Lisäksi tarjolla on tapahtumia, joissa on myös jalkautumista sekä pussitustalkoita, joissa pussi-
tetaan joko hygieniatarvikkeita tai puhtaita käyttövälineitä jaettavaksi. Jalkautumisia toteute-
taan myös Tampereella joka toinen viikko ja Hämeenlinnassa toimintaa käynnistellään jatku-
vasti.

Jokaisen jalkautumisen jälkeen käydään purkukierros, jossa jokainen saa kertoa huomioistaan
tai tunteistaan. Koordinaattori ohjaa purkua ja tukee vapaaehtoisia heidän tilanteissaan. Välillä
jalkautuessa saattaa tulla kurjiakin tilanteita vastaan ja näitä varten on tehty turvallisuusohjeet.
Turvallisuusohjeet käydään läpi aina ennen jokaista jalkautumista. Vapaaehtoisille on tarjolla
myös työnohjausta joka kuukausi.

Kyseessä on erittäin monimuotoinen hanke. Hankehakemuksen tärkein tavoite on päihde- ja
mielenterveysongelmista johtuvien häpeäleimojen hälventäminen. Stigman purkaminen on ne-
gatiivisten ennakkokäsitysten sekä yleistämistä ja tätä tapahtuu paljon päihteidenkäyttäjien kes-
kuudessa (Perälä 2023). Mielenterveystalo määrittelee stigman häpeäleimaksi, jolla kuvataan
sosiaalista leimautumista, joka johtuu usein ennakkoluuloista, tietämättömyydestä sekä syrjin-
nästä (2023a). Usein se on itsestä riippumatonta. Mikäli vahvaa leimautumista tapahtuu siitä
voi olla hankala päästä eroon. Vapariväylä-hankkeen tavoitteena on stigman poistaminen ja
mielenterveystalon mukaan tätä tehdään nimenomaan levittämällä oikeaa tietoa sekä tukemalla
arvostavia kohtaamisia vapaaehtoisen sekä kohderyhmän kanssa (2023a).

2.3 Idea ja tavoite

Idea tästä opinnäytetyöstä heräsi tehdessäni yhteisöpedagogin opintoihini kuuluvaa Harjoittelu 3 – kurssia Vapariväylä-hankkeessa. Keskustelimme harjoitteluohjaajani kanssa hankkeen mahdollisista kehittämistarpeista, ja keskustelusta nousi esiin jalkautumisen sekä vapaaehtoistoiminnan kehittäminen. Itse asiassa kävi myös ilmi, että vapaaehtoistyön kehittäminen on kirjattu myös hankehakemukseen. Toimenpiteenä oli aluksi kartoittaa uuden vapaaehtoistyön jalkautumisen ideointia. Tästä lähdin kehittämään opinnäytetyön ideaa sekä pohjaa eteenpäin. Pohdin miten vapaaehtoisten osallisuutta sekä vapaaehtoisten roolin vastuuttamista pystyttäisiin lisäämään. Pohdin jalkautumisen mallin, jota voisi testata ja jossa vapaaehtoiset voisivat keskenään jalkautua, ilman koordinaattoria kaduille kohtaamaan kohderyhmää. Tällä hetkellä vapaaehtoistoiminnan koordinaattori on mukana jokaisella jalkautumisella, uuden mallin myötä vapaaehtoiset voisivat lisätä jalkautumisten määrää. Tämä mahdollistaisi vapaaehtoisille vapaamman aikataulun sekä koordinaattorille tilaa toiminnan kehittämiseksi. Käytäntö jalkautumiselle olisi muuten sama.

Vapaaehtoistoiminnan merkitys tulee tulevaisuudessa nousemaan, joten on tärkeää pystyä kehittämään vapaaehtoistoimintaa jatkuvasti (Harju 2020). Vapaaehtoistoimintaa kehittämällä lisätään vapaaehtoisten osallisuutta sekä omaa toimijuutta. Vapaaehtoistyössä on äärimmäisen tärkeää tarjota vapaaehtoiselle alustoja omien mielipiteiden esiin tuomiselle sekä mahdollisuudelle kehittää vapaaehtoistyötä. Vapaaehtoistyön tulee olla vapaaehtoistyöntekijälle merkityksellistä ja tällöin on äärimmäisen tärkeää, että sitä pystyy itse myös kehittämään. Huumeiden käyttö lisääntyy jatkuvasti, samoin haasteet asunnottomuuden sekä mielenterveysongelmien suhteen. Lisäämällä jalkautumisia, olisi myös enemmän resursseja kohdata useampia ihmisiä. Tämä tarjoaisi myös vapaaehtoisille enemmän joustavuutta osallistua, kun jalkautumisia voitaisiin järjestää enemmän.

Hankkeessa työskentelee yksi koordinaattori, joka jalkautuu keskimäärin kolme kertaa viikossa. Tavoitteena olisi siis kehittää vapaaehtoisille uusi vapaaehtoistyön jalkautumisen malli sekä testata sitä.

Testattava uusi malli:

Uudessa mallissa, koordinaattori pitää alustuksen sekä käy läpi turvallisuusohjeet. Vapaaehtoiset jalkautuvat keskenään. Koordinaattori on tietenkin koko ajan tavoitettavissa puhelimitse. Kun jalkautuminen on ohi ja vapaaehtoiset haluavat lopettaa jalkautumisen he palaavat toimistolle ja koordinaattorin johdolla he käyvät jalkautumisen purun läpi. Tämän jälkeen kyselen vapaaehtoisilta kysymyksiä ja haastattelen heitä puolistrukturoidusti saadakseni kuulla heidän mielipiteensä sekä mahdollisesti heränneet kehittämisideat. Haastattelun vastaukset aion ottaa ylös muistiinpanoilla. Tämän jälkeen tarkoitus on kirjata tulokset ylös opinnäytetyöhöni.

Tavoitteena oli saada 5–6 vapaaehtoista jalkautumaan 2–3 kertaa ja tämän jälkeen haastatella heitä puolistrukturoidulla haastattelumenetelmällä.

3 TIETOPERUSTA

Tässä kappaleessa esittelen opinnäytetyöhön liittyvää teoriaperustaa sekä tietotaustaa. Vapariväylä-hankkeessa työskennellään vapaaehtoisten kanssa mutta kohderyhmänä ovat yhteiskunnan kaikkein heikommassa asemassa olevat ihmiset. Kohderyhmällä eli ihmisillä, joita kaduilla kohdataan, on usein vaikea tilanne. Heillä on haasteita asunnottomuuden, päihteiden ja/tai mielenterveyden ongelmien kanssa. Monien tilanne on vaikea juuri monipuolisten haasteiden vuoksi. Tämän vuoksi on tärkeää käsitellä teoriaa vapaaehtoisuudesta, huumeiden käytöstä, asunnottomuudesta sekä näihin liittyvistä työotteista niin kuin jalkautuva työ sekä haittoja vähentävä työ.

3.1 Vapaaehtoisuus

Vapariväylä-hankkeessa toimii vain vapaaehtoisten voimalla, joten ensimmäisenä on tärkeää pohtia ja määritellä mitä vapaaehtoisuus on.

Suomalaisen yhteiskunnan toimijat jaetaan tyypillisesti kolmeen sektoriin: julkiseen, yksityiseen ja kolmanteen eli vapaaehtoissektoriin. Julkinen sektori käsittää valtiot sekä kunnat, yksityisen sektorin muodostavat yritykset ja kolmas sektori sisältää vapaaehtoistoimijat (Harju 2020). Viime aikoina on ollut puhetta myös neljännen sektorin noususta. Suomessa kolmas sektori tarkoittaa nykyään enemmän järjestöjä sekä säätiöitä, kun taas neljäs sektori viittaa enemmän kansalaistoimintaan eli tässä avattuun vapaaehtoistoimintaan. Neljäs sektori on enemmän ihmisten omaa luomaa sekä sosiaalisesta mediasta nousutta yhteisöllisyyttä, joka verkostomaisella otteellaan ylettää syrjäytyneisiinkin (Mäenpää & Faehnle 2021). A-klinikkasäätiön Vapariväylä-hanke on kuitenkin kolmannen sektorin toimintaa olemalla ennalta organisoitua. Vapaaehtoistoiminnan koordinaattori toimii A-klinikkasäätiön työntekijänä.

Suomessa on pitkät perinteet naapuriavulle ja yhteisölliselle toiminnalle. Naapuriapua ja vapaaehtoistyötä on välillä tehty huomaamattakin. Aina ei välttämättä tule edes ajateltua, mitä

kaikkea vapaaehtoistoiminta voi olla. Oletko joskus osallistunut taloyhtiösi talkoisiin? Se on vapaaehtoistyötä. Oletko ollut suunnittelemassa jotain tapahtumaa? Se on vapaaehtoistyötä. Oletko osallistunut vapaapalokunnan toimintaan? Se on vapaaehtoistyötä (Valtiovarainministeriö 2015). Vapaaehtoistyö on yhteisöllistä tekemistä, useimmiten alueellista ruohonjuuritason vaikuttamista. Vapaaehtoistyön sanotaan antavan sosiaalisia kontakteja, laajentavan ihmisen verkostoja sekä tuovan erilaista sisältöä elämään kuin työ. Se on vapaaehtoisesti tehtyä työtä, jonka on tarkoitus tarjota jotain hyvää kohderyhmälleen (Harju 2020).

Vapaaehtoistoiminta on siis yhteiskunnallista vaikuttamista. Vapaaehtoistoiminnalla pystytään usein tuomaan vapaaehtoiselle osallisuuden tunnetta ja hyvin organisoituna, tarjoaa myös vapaaehtoistyön tekijälle osallisuuden tunteen lisäämistä. Eli tällöin vapaaehtoinen voi itse päättää tekemänsä työn ajankohdat mutta pystyy myös vaikuttamaan tekemänsä työn sisältöön (Niivala & Ryyänen 2013). Vapaaehtoistyön tulee olla myös itselle merkityksellistä, muuten sitä ei jaksettaisi tehdä vapaa-aikana (Hoffrén, 2023).

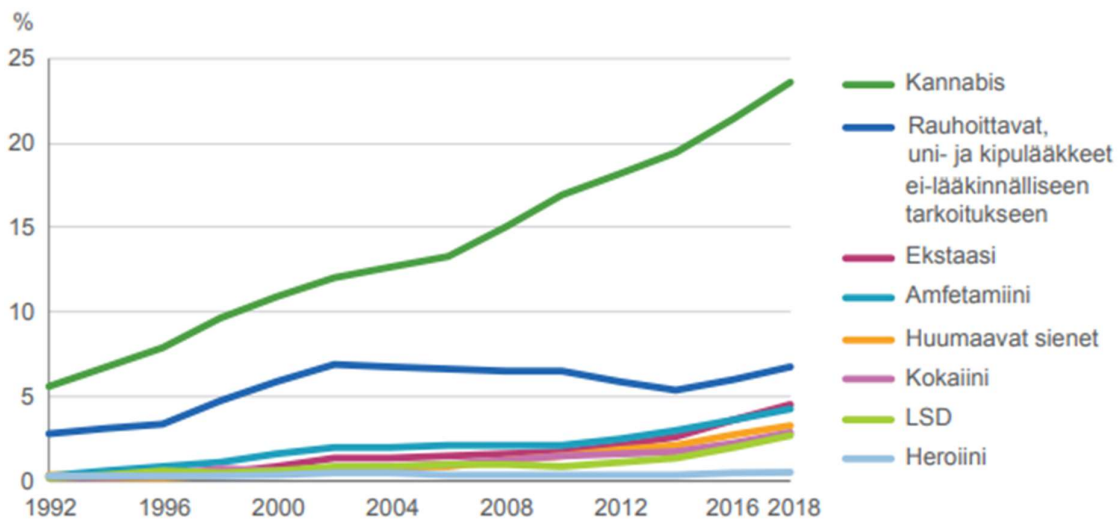
Vapariväylä on ainutlaatuinen ja mielenkiintoinen hanke. Vapaaehtoistoimintaa tehdään päihdetyössä usein kokemusasiantuntijoita käyttäen. Kokemusasiantuntija on henkilö, jolla on oma-kohtaista kokemusta asiasta. Tässä yhteydessä kokemusasiantuntija on henkilö, jolla on omaa kokemusta päihhteiden käytöstä (Alarto 2021). Tästä esimerkkinä on Irti Huumeista Ry:n sekä Kukunorin Huudikoutsit. Huudikoutsit ovat koulutettuja kokemusasiantuntijoita, jotka jalkautuvat kohtaamaan ihmisiä kaduille sekä julkisiin tiloihin. Huudikoutsit tarjoavat tietoa, tukea sekä palveluita ja pop-up-tapahtumia (Huudikoutsit 2023). A-klinikkasäätiön Vapariväylän toimintaan voi kuitenkin osallistua kuka vain, kunhan on aito halu kohdata ihmisiä ja auttaa kanssaihmistä konkreettisin teoin (Virolainen 2021).

3.2 Päihteiden käyttö

Päihteiden käytöllä on monenlaisia vaikutuksia päihteitä käyttävään ihmiseen, hänen läheisiinsä sekä yhteiskuntaan. Suomalaisten alkoholinkäyttö on aina ollut runsasta ja riskikäyttö yleistä, alkoholia on käytetty enenevässä määrin aina vuoteen 2007 asti. (THL 2023a).

Huumeiden käyttö on vuosien aikana yleistynyt ja Suomessa huumekuolemat ovat valitettavan yleisiä (THL 2023b). Huumeiden käyttäjä on yleisemmin matalan koulutustason omaava mies, jonka keski-ikä on noin 35 vuotta. Monella on vuosien kokemus riippuvuussairaudesta, päihteiden sekakäyttöä ja joka kymmenes on asunnoton (THL 2023b) Suomessa on käytössä kokonaiskieltopolitiikka huumausaineiden käytössä. Eli huumeiden myynti ja välittäminen on laitonta mutta tämän lisäksi myös huumeiden käyttäminen on laitonta. Kokonaiskieltopolitiikan rinnalla Suomessa käytetään myös haittoja vähentävää työtettä, joka puolestaan tarkoittaa sitä, että pyritään vähentämään käytöstä johtuvia seurauksia (THL 2022c).

Huumeutilanne Suomessa 2020

Kuvio 2. Kannabista tai muita aineita joskus elämänsä aikana kokeilleiden tai käyttäneiden osuudet 15–69-vuotiaassa suomalaisessa väestössä vuosina 1992–2018, % (Karjalainen ym. 2019a).

(Rönkä & Markkula 2020)

Yllä olevassa kaaviossa nähdään huumeiden käytön tilastoa Suomesta. Todennäköistä on, että huumeita ei saada koskaan kokonaan kitkettyä pois yhteiskunnasta. Tätä tärkeämpää olisikin kohdistaa huume politiikkaa kokonaiskieltopolitiikasta kohti enemmän haittoja vähentävään toimintaan. Haittoja vähentävää huume politiikkaa tehdään jo nyt tarjoamalla huumeiden käyttäjien terveysneuvontaa, puhtaiden pistovälineiden vaihtamisella sekä tarjoamisella ja opioidi-korvaushoidolla. Lisänä voisi vielä olla käyttöhuoneet, jotka mahdollistaisivat turvallisemman huumeiden käytön. THL mukaan pistämällä tapahtuva huumeiden käyttö lisää bakteeri- ja virusinfektioiden riskiä (2023b). THL määrittelee käyttöhuoneet seuraavasti: “Huumeiden käyttöhuoneet, joita toisinaan kutsutaan myös yliannostusten ehkäisykeskuksiksi, ovat tiloja, joissa huumeiden käyttäjät voivat käyttää laittomia päihteitä terveydenhuollon työntekijän valvonnassa.” (THL 2023b).

Tällä hetkellä päihteiden käyttö on Suomessa hyvin huolestuttavalla tasolla. Suomessa kuolee huumeiden käyttöön viikottain useita ihmisiä, THL mukaan vuonna 2021 huumeisiin kuoli jopa 287 henkilöä (THL 2023b). Helsingin Sanomat uutisoi keväällä 2023, että kokaiinin käyttö on lisääntynyt pääkaupunkiseudulla. Tämä selvisi THL:n tekemän jätevesitutkimuksen myötä (Holappa 2023).

Suomessa päihteiden käyttöön liittyy monia mielipiteitä. Varsinkin alueilla, joissa päihteiden käyttö on jatkuvasti näkyvää, mielipiteitä löytyy useitakin. Helsingin Sanomat uutisoi Sörnäisten tilanteesta, että asukkaiden havaintojen perusteella päihteitä käytetään avoimesti kaduilla tai sitten vihreissä vessoissa (Zaki 2023). Päihteiden käyttäjiä myös usein kohdellaan väärin ja epäinhimillisesti (Lähteenaro 2020). Tämä onkin yksi Vapariivylän tavoitteista: poistaa kohderyhmään liittyvää stigmaa.

3.3 Jalkautuva työ

European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (E.M.C.D.D.A.) määrittelee jalkautuvan työn kohdistuvan ihmisiin, jotka ovat vaikeasti tavoitettavissa ja usein myös palveluiden ulkopuolella (1999, 14). Jalkautuva työ on hyvin pitkälti myös etsivää työtä. Nivala ja Ryyänen määrittelevät etsivän työn olevan ihmisen kohtaamista, joka ei ole palveluiden piirissä sekä kohdennetun tuen tarjoamista. Etsivää työtä tehdään myös nimenomaan päihteidenkäyttäjien kanssa (2019). Jalkautuva työ tarjoaa palvelua kaduilla sekä liikkeessä, etsimällä niitä henkilöitä, jotka tarvitsevat kohtaamista. Jalkautuva työ on menemistä kohderyhmän luokse esimerkiksi kaduille, kohdattavan kotiin tai kohtaamispaikkoihin. Jalkautuva työ on erittäin matalan kynnyksen toimintaa. Jalkautuvaa työtä on tehty jo vuosia varsinkin nuorisotyön parissa. On koettu tärkeäksi mennä sinne missä nuoret ovat, tällä tavoin on saatu kontaktia nuorten kanssa sekä pystytty luomaan kohtaamisia. Tällä tavalla on kyetty saamaan palvelujen äärelle niitäkin nuoria, jotka eivät käy nuorisotaloissa. Puuttumaan tietenkin jää vielä nuoret, jotka ovat todella syrjäytyneitä.

A-klinikkasäätiö tarjoaa kohtaavaa työtä niin kasvokkain kuin verkkopalveluissakin (A-klinikkasäätiö 2023a). Kohtaavaa työtä kasvokkain on mm. juuri tämä Vapariväylä-hanke, Völjy, Katuklinikka ja Osis. Kohtaava työ on ihmisten kohtaamista, juuri sillä hetkellä ja sellaisessa tilanteessa kuin juuri sillä hetkellä on. Kohtaavan työn tarkoituksena on kohdata ihminen juuri sellaisena kuin hän on. Kohtaava työ mielletään enimmäkseen kasvokkain tapahtuvana toimintana. Nykyään kohtaavaa työtä tehdään paljon myös verkkopalveluiden kuten chattien, discordin tai muun vastaavan kautta. E.M.C.D.D.A. myös määrittelee jalkautuvan työn olevan nimenomaan osa haittoja vähentävää työtä (1999, 34).

3.4 Haittoja vähentävä

”Ihminen ei ole haitta. Huumeiden käytöstä kuitenkin aiheutuu haittoja.”

(Irti huumeista ry 2023).

Huumeiden käytöstä aiheutuu ihmiselle usein fyysisten ja henkisten haittojen lisäksi rahallisia haittoja. Riippuvuus huumeita kohtaan on sairaus. Huumeiden käytöllä on myös todettu olevan eri asteita; kokeilukäyttäjää, satunnaiskäyttäjää sekä ongelmakäyttäjää. Näistä viimeisin ei pysty enää millään tavalla hallitsemaan käyttöönsä ja tästä seuraa erinäisiä haittoja (Mielenterveystalo 2023).

“Haittojen vähentämisellä (harm reduction) tarkoitetaan toimintaa, jolla pyritään vähentämään huumeidenkäyttöön liittyvästä riskikäyttäytymisestä koituvia haitallisia seurauksia.” (Sedergren 2015). Haittoja vähentävää toimintaa on mm. puhtaiden käyttövälineiden tarjoaminen, tarjotaan tietoa turvallisesta pistämisestä, lääkkeellinen korvaushoito sekä tarjoamalla matalan kynnyksen palveluita. Palvelut ovat yleensä myös sellaisia, joihin saa mennä päihtyneenä. Vastaavanlaisia paikkoja Helsingissä on A-Klinikkasäätiön Osis tai Tampereella Völjy (A-klinikkasäätiö 2023a). Muutkin alueelliset toimijat tarjoavat monenlaisia matalan kynnyksen kohtauspaikkoja. Keinoina haittoja vähentävässä työssä ovat esimerkiksi käytettyjen ruiskujen ja neulojen vaihto puhtaisiin, opioidikorvaushoito, terveys- ja palveluneuvonta, valvotut käyttöhuoneet, vertaistoiminta ja etsivä työ (Rönkä & Markkula 2020, 49). Viime vuosina on esimerkiksi rekisteröity HIV-tartuntoja runsaasti pistämällä huumeita käyttävien keskuudessa (Väliaho 2023) Tätä voisi vähentää lisäämällä tietoa terveysneuvonnalla sekä tarjoamalla käytettyjen neulojen vaihtoa.

Todennäköistä on, että huumeita ei saada koskaan kokonaan pois yhteiskunnasta. Tätä tärkeämpää olisikin kohdistaa huume politiikkaa kokonaiskieltopolitiikasta kohti enemmän haittoja vähentävään toimintaan. Haittoja vähentävää huume politiikkaa tehdään jo nyt tarjoamalla huu-

meiden käyttäjien terveysneuvontaa, puhtaiden pistovälineiden vaihtamisella sekä tarjoamisella ja opioidikorvaushoidolla. Lisänä voisi vielä olla käyttöhuoneet, jotka mahdollistaisivat turvallisemman huumeiden käytön. THL:n mukaan pistämällä tapahtuva huumeiden käyttö lisää bakteri- ja virusinfektioiden riskiä (THL 2023b). Käyttöhuoneista on jonkin verran kokemuksia ulkomailta, esimerkiksi Sveitsissä, jossa käyttöhuoneiden avaaminen on laskenut huumekuoilleiden määriä sekä HIV-tartuntoja (Foulkes 2002).

Suomessa järjestöt ovat tunnettu tekijä haittoja vähentävässä toiminnassa, A-klinikkasäätiön lisäksi on Ehyt Ry, Irti Huumeista ry, Music Against Drugs ry, Tukikohta ry, Youth Against Drugs ry (Rönkä & Markkula 2020, 53–54).

3.5 Asunnottomuus Suomessa

Vapariväylän kohderyhmään kuuluvat myös asunnottomat. Asunnottomien tilannetta on tilastoitu vuodesta 1987 lähtien ja määrät ovat pienentyneet vuosittain (VVA 2023). Ympäristöministeriön mukaan yksi hallituksen tavoitteista on ollut puolittaa asunnottomien määrä vuoteen 2023 mennessä. Tämä on ollut osa hallituksen asunnottomuuden yhteistyöohjelmaa 2020–2022 (Ympäristöministeriö 2023). Tavoite ei kuitenkaan näyttänyt toteutuvan. Asunnottomuuden poisto kokonaisuudessaan vuoteen 2027 mennessä on tämän hetken tavoite (Hara 2022). Asunnottomien määrä vaihtelee sen perusteella, miten asunnoton määritellään. Vailla vakinaista asuntoa ry:n mukaan asunnottomiksi luetaan henkilöt, jotka nukkuvat ulkona, ensisuojojissa, asuntoloissa, majoitusliikkeissä, erilaisissa laitoksissa, vapautuvat vangit sekä tuttavien luona majoittuvat (2023). Tilastojen ulkopuolelle jää kuitenkin esimerkiksi piiloasunnottomuutta kokevat eli asunnottomat siirtolaiset (VVA 2023). Karoliina Närvänen taas määrittelee tiivistäen asunnottomaksi kaikki, joilla ei ole omaa asuntoa tai vuokra-asuntoa (2020). Närvänen toteaa, että ihmisten, etenkin nuorten, tulisi saada tarkempaa ohjausta asumisen suhteen ja tässä voitaisiin vastuuttaa peruskoulua myös toimintaan (2021). Eli aikainen puuttuminen sekä ennalta ehkäisy olisi äärimmäisen tärkeää.

Helsingissä, helsinkiläisellä, on oikeus mennä Hietaniemen hätämajoitukseen (Helsinki 2023). Siellä voi yöpyä yhden yön kerrallaan. Seuraava askel on tilapäinen majoittuminen asumisyksikköön, joita löytyy eri puolilta Helsinkiä (Helsinki 2023). Seuraava mahdollinen paikka on Tuetun asumisen paikat (Helsinki 2023). Tämä on yksi palvelupolku, joka on tarjolla asunnottomille helsinkiläisille.

Asunnottoman auttaminen on laaja-alaista työtä. Usein kyseessä ovat moniongelmaiset ihmiset, joilla on haasteita mielenterveyden ja/tai päihteidenkäytön kanssa (Sininauhasäätiö 2020). Hannus toteaa myös, että asunnottomuuden takana on usein myös heikko taloudellinen tilanne tai jopa luottotietomerkintä (2022).

Vaparivälään osallistuminen vapaaehtoisena ei vaadi koulutusta vaan toimintaan voi osallistua matalalla kynnyksellä. Koordinaattori perehdyttää uudet vapaaehtoiset toimintaan jalkautumisilla sekä tarjoaa samalla aiheeseen liittyvää tietoperustaa. Kohdattavat ovat usein moniongelmaisia mutta vapaaehtoisilta ei vaadita muuta kuin empaattisuutta ja inhimillisyyttä kanssaihmiä kohtaan. Jalkautumiseen liittyvä ennakoimattomuus on yksi merkittävä tekijä. Koskaan ei tiedä mitä voi tulla vastaan.

4 OPINNÄYTETYÖN MENETELMÄT

Tässä kappaleessa esitellään opinnäytetyön menetelmiä. Kappaleessa pyritään myös avaamaan ja määrittelemään, miksi juuri nämä metodit on valittu tämän opinnäytetyön tekemiseen. Opinnäytetyön sekä siihen liittyvän aineiston keräämiseen on olemassa monia erilaisia menetelmiä. Tutkijan on ensisijaisesti määriteltävä mitä tutkitaan, päättääkseen työhönsä sopivat menetelmät (Finn, Elliot-White & Walton 2000,).

4.1 Opinnäytetyön menetelmät

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on tuottaa uusi toiminnallinen malli, jonka muodostamiseen osallistettiin vapaaehtoisia. Kyseiset vapaaehtoiset ovat juuri heitä, jotka tulisivat toteuttamaan uutta mallia. THL (2023) määrittelee, että vapaaehtoistoiminnassa on erittäin tärkeää osallistaa vapaaehtoisia toiminnan kehittämiseen koska vapaaehtoistyön tulee olla mielekästä. Tämän perustelun vuoksi vapaaehtoisten osallistaminen on äärimmäisen tärkeää.

Opinnäytetyön menetelmänä on laadullinen tutkimus. Aineiston keruumuotona käytetään puolistrukturoitua haastattelua. Haastattelumuotona käytettiin ryhmähaastattelua koska se antaa tilaa keskustelevalle kanssakäymiselle (Hirsjärvi & Hurme 2022). On tärkeää, että vapaaehtoiset löytävät yhteisiä näkemyksiä toiminnan kehittämiseen. Näin osallistujat saadaan keskustelemaan yhteisestä temasta sekä pohtimaan yhdessä omia mielipiteitään ja tarpeitaan (Hirsjärvi & Hurme 2022).

4.2 Laadullinen tutkimus

Laadullinen tutkimus on usein laaja katselmus kerätystä datasta. Laadullisen tutkimuksen dataa kerätään usein toteuttamalla haastatteluita eri tavoilla ja tämän takia metodi voi olla usein haastava sekä joissakin tapauksissa muuttaa jopa tutkimuksen alkuperäistä hypoteesia. Näihin muutoksiin liittyy usein se, että tietoa kerätään ihmisiltä, joiden reaktiot ja vastaukset voivat olla hyvin erilaisia odotetusta (Finn, Elliot-White & Walton 2000, 67–85). Laadullinen tutkimus on

usein kvalitatiivisessa muodossa eli aineisto tuotetaan haastatteluilla eikä aineistoa pysty muodostamaan numeroista (Juhila 2023). Näin myös tuotetun aineiston analysointi on laadullista eikä määrällistä. Eli tärkeämpää on aineiston sisältö kuin tutkimuksesta saadun aineiston määrä.

4.3 Haastattelu

Opinnäytetyön aineisto tuotetaan haastatteluilla. Haastattelu on tiedonkeruumenetelmänä hyvin joustava (Hirsjärvi & Hurme 2022). Haastattelija luo kysymykset ja esittää niitä kohderyhmälleen saadakseen tuloksia ennalta määriteltyihin kysymyksiin (Finn, Elliot-White & Walton 2000, 75).

Menetelmä on tämänkaltaiseen tutkimukseen paras koska osallistujille haluttiin antaa mahdollisuus vastata mahdollisimman laajasti sekä vapaasti mutta pystyttiin esittämään tarkentavia kysymyksiä (Finn, Elliot-White & Walton 2000, 75). Opinnäytetyön tavoitteena on kehittää ja testata uutta jalkautumisen mallia sekä selvittää vapaaehtoisten tuntemuksia siihen liittyen. Puolistrukturoitu haastattelu oli tähän paras menetelmä. Puolistrukturoitu haastattelu tarkoittaa sitä, että haastattelun kysymykset ovat valmiiksi muokatut ja määritelty mutta niistä voidaan poiketa haastattelun edetessä. On kuitenkin tutkijan vastuulla pitää huolta, että haastattelun rungosta ei poiketa liikaa (Finn, Elliot-White & Walton 2000, 75). Eli haastattelijan vastuulla palauttaa haastateltavat takaisin aiheen äärelle, mikäli keskustelu siirtyy muihin aiheisiin. Finn, Elliot-White & Walton myös mainitsevat, että hyvä haastattelija luo hyvän tunnelman ja on lähestyttävä, empaattinen, tietää tilanteesta ja ymmärtää haastateltavan tarkoituksia (2000, 75). Olen ollut toiminnassa mukana tammikuusta 2023 lähtien työharjoittelun muodossa, joten olen päässyt tänä aikana tutustumaan vapaaehtoiisiin ja ymmärtämään jalkautumisia sekä niihin liittyviä haasteita. Tavoitteena oli saada 6–12 henkilöä osallistumaan jalkautumisen testaamiseen sekä haastatteluihin koska Finn, Elliot-White & Walton 2000 määrittelevät, että kohderyhmän haastattelussa kyseinen henkilömäärä on sopiva (2000, 78). Näiden perusteluiden myötä valmistelen haastattelurunгон, jonka pohjalta esitän kysymyksiä.

5 AINEISTON KERÄÄMINEN

Aineisto on kerätty huhti-toukokuussa 2023.

Tavoitteena oli saada 5–6 vapaaehtoista testaamaan uutta jalkautumista, joten vapaaehtoisia tulee myös informoida sekä rekrytoida mukaan. Haasteena on, että jos vapaaehtoisia ei tule tarpeeksi, niin jalkautumisen testaaminen ei onnistu. Vapaaehtoisten rekrytointia tulisi siis tehdä useamman väylän kautta.

Aluksi ajatuksena oli mainostaa asiaa jalkautumisen yhteydessä, mutta halusin kuitenkin saada laajemman tiedotteen, joten päädyin kirjoittamaan pienen rekrytointitekstin “vapareiden” viikkokirjeeseen (Liite 1). Vapaaehtoisille toimitetaan kerran viikossa vapareiden viikkokirje, jossa ilmoitetaan tulevista jalkautumisista sekä tapahtumista. Viikkokirjeessä mainitaan myös tulevista koulutuksista tai muista käytännöistä sekä kerrotaan kuulumisista. Kirjoitin mukaan rekrytointitekstin, jonka koordinaattori lisäsi viikkokirjeeseen. Tämän ilmoituksen myötä sain yhden ilmoittautumisen.

Seuraavaksi tiedotin asiasta vielä perjantaina 14.4.2023 jalkautumisten alun yhteydessä. Olimme lähdössä Helsingin pääkirjastosta Oodista aamukahvijalkautumiselle ja siellä alun kertauksen yhteydessä kerroin asiasta vapaaehtoistoiminnan koordinaattorin kanssa lisää. Tämän kautta sain 5 vapaaehtoista lisää.

Seuraavaksi hain luvat niin A-klinikkasäätiöltä kuin Humanistisesta Ammattikorkeakoulusta, että pystyin aloittamaan opinnäytetyöni.

Seuraava vaihe oli perustaa WhatsApp-ryhmä vapaaehtoisille, jotka olivat ilmoittautuneet opinnäytetyöhöni ja sitä kautta sopia erikseen toteutettavista jalkautumisista. Perustin ryhmän ja tiedotin siellä jalkautumisista (Liite 2). Lisäksi sain pari ilmoittautumista myöhemmin.

Tein myös suostumuslomakkeen, jonka jokaisen vapaaehtoisen tuli kirjoittaa.

Ilmoittautuneita tuli siis yhteensä 8 vapaaehtoista. Ensimmäiseen jalkautumiseen ilmoittautui 3 vapaaehtoista ja toiseen 5 vapaaehtoista.

Jalkautumisten jälkeen toteutin laadullisen aineiston keruun puolistrukturoidulla haastattelumenetelmällä. Keräsin haastattelun aikana aineiston kirjoittamalla muistiinpanoja, jokaisen kysymyksen kohdalla. Haastatteluiden jälkeen kirjoitin muistiinpanot puhtaaksi. Ensimmäisen jalkautumisen jälkeen haastatteluihin meni aikaa noin puoli tuntia. Toisen jalkautumisen jälkeen aikaa meni noin tunti.

5.1 JALKAUTUMINEN

Jalkautuminen tarkoittaa siis kohderyhmän luokse menemistä. Nämä jalkautumisen kestävät noin 2 tuntia kerrallaan ja niiden tavoitteena on kohdata kohderyhmää sekä jakaa pientä purtavaa ja juotavaa. Vapaaehtoisten kanssa tehdään keskimäärin 2 jalkautumista viikossa. Näillä testijalkautumisilla ideana oli siis testata uutta mallia, jolloin hankkeen vapaaehtoistoiminnan koordinaattori ei jalkaudu vapaaehtoisten mukana. Jalkautumisiin ilmoittautui yhteensä 8 eri vapaaehtoista. Kolme vapaaehtoista osallistui 17.4 jalkautumiseen ja viisi vapaaehtoista osallistui 11.5 jalkautumiseen. Jalkautuminen 17.4 lähti A-klinikkasäätiön keskustuimistolta klo 14–16 ja 11.5 jalkautuminen tapahtui Oodista klo 9–11

5.1.1 Jalkautuminen 27.4.2023

Tälle jalkautumiselle oli ilmoittautunut 3 vapaaehtoista ja jalkautuminen tapahtui A-klinikkasäätiön keskustuimistolta Pasilasta klo 14–16. Jaettavana heillä oli mukana kolmioleipiä, proteiinijuomia, vichyä, suklaata sekä lähestyvän vapun kunniaksi munkkeja. Vapaaehtoiset ottivat mukaan myös hygieniapakkauksia, kangaskasseja sekä villasukkia, lapasia ja pipoja jaettavaiksi.

Vapaaehtoiset päättivät ottaa suunnaksi Sörnäisten alueen koska siellä on lähiaikoina kohdattu paljon kohderyhmää. Vapaaehtoiset päättivät siis suunnata Pasilasta bussilla Sörnäisiin. Sörnäisten Lidl-kaupan edestä he liikkuvat Katri Valan puistoon päin.

Jalkautumisen jälkeen hyväntuuliset vapaaehtoiset palasivat etuajassa Pasilan toimistolle ja purkivat tavaransa. Vapariiväylän vapaaehtoistoiminnan koordinaattori piti heille normaalilla tavalla purun ja antoi mahdollisuuden asioiden läpikäynnille, mikäli sille on tarvetta. Kohtaamisia kohderyhmän kanssa oli ollut 25. Ihmisiä oli ollut paljon liikkeellä. Vapaaehtoisten kokemuksena oli ollut, että kolmen vapaaehtoisien ryhmä on hyvä määrä vapaaehtoisia jalkautuessa mutta leipiä voisi olla silloin enemmän koska ne menevät pian. Kyseessä oli ollut niin sanottu peruskierros eli ei ollut kummempia tapahtumia tai mieleenpainuvia kohtaamisia. Kohdattuja oli ollut paljon ja he olivat olleet hyväntuulisia. Yksi pidempi keskustelu oli ollut.

5.1.2 Jalkautuminen 11.5.2023

11.5 jalkautuminen lähti Oodista klo 9–11. Mukaan oli ilmoittautunut 5 vapaaehtoista. Jaettavaa vapaaehtoisina oli kolmiroleipiä, proteiinijuomia, vichyä, suklaata sekä 2 termospullolla kahvia ja kauramaitoa sekä maitoa. Lisäksi he ottivat mukaansa tavallisia sukkia sekä infokortteja. Vapaaehtoiset sopivat, että jalkautuvat Rautatieasemalle, Hakaniemeen sekä Sörnäisten alueelle, niin kauan kun jaettavaa riittää.

Yksi vapaaehtoisista muistutti ja pyysi, että kaikki ottavat huomioon jalkautumisessa yhtenäisen kommunikoinnin. Näin vältetään omaa hässäkkää jalkautumisen yhteydessä ja jaetaan rooleja. Kaikki kokivat, että yhtenäinen kommunikointi parantaa toimintaa kentällä. Yhteisestä sovinnosta he päättivät jo heti, että yksi vapaaehtoinen toimii tarkkailijan roolissa kohtaamisissa ja näin ollen jättäytyy vähän taemmaksi. Vapaaehtoiset kehittävät näin myös itse toimintaa ja hakevat itselleen toimivia toimintatapoja.

Vapaaehtoisten jalkautuminen kesti tällä kertaa pidempään. Tästä vapaaehtoiset olivat keskenään keskustelleet ja sopineet. Vapaaehtoiset ilmoittivat tästä yhteisen WhatsApp-ryhmän kautta koordinaattorille sekä minulle. Kun vapaaehtoiset lopulta palasivat, kello oli jo 11.30. Vapaaehtoistoiminnan koordinaattori piti jälleen purun. Kohtaamisia oli ollut yhteensä 20. Kaikkiaan kyseessä oli ollut rauhallinen kierros. Kaduilla oli ollut vähän porukkaa ja välillä ihmisiä oli jouduttu vähän etsimään. Kohdatut olivat olleet yksin tai pienissä porukoissa. Kohdatut olivat olleet hyväntuulisia. Rauhallisella kierroksella oli pystytty myös antamaan aikaa kohdatuille, ja sitä kautta oli tullut mukavia kohtaamisia ja keskusteluita. Ihmiset olivat myös olleet hyvin nälkäisiä. Jalkautumisen lopussa vapaaehtoiset olivat kohdanneet ihmisen, joka oli ollut psyykkisesti huonossa kunnossa ja tämä aiheutti keskustelua. Tämänkaltaiset kohtaamiset tuovat usein pahaa avuttomuuden tunnetta sekä ahdistusta siitä, kun ihmisten perustarpeet eivät toteudu. Tilannetta keskusteltiin ja purettiin yhdessä ja kävi ilmi, että kyseinen kohdattu oli koordinaattorille tuttu. Tämä toi vapaaehtoisissa tuntemuksissa hieman helpotusta koska nyt tiedetään, että kyseessä ei ole akuutti tilanne. Vapaaehtoiset olivat lisäksi saaneet kontaktia kyseiseen henkilöön ja se oli ollut tärkeää sekä merkityksellistä. Asiaa käsiteltiin ja se nostatti keskustelua sekä kannustusta kaikissa.

6 TULOKSET JA ANALYYSI

Tässä kappaleessa käyn läpi jalkautumisen jälkeistä puolistrukturoidun haastattelun vastauksia ja tuloksia. Hankkeessa on tarkoitus osallistaa vapaaehtoisia, joten on tärkeää saada vapaaehtoisten mielipiteitä liitettyä kehittämisprosessiin. Tämän vuoksi puolistrukturoitu haastattelu muoto valikoitui parhaimmaksi aineiston keruun muodoksi tässä opinnäytetyössä. Haastattelu toteutettiin molempien jalkautumisten jälkeen, kyseisessä jalkautumisessa läsnäolleiden vapaaehtoisten kanssa. Vapaaehtoisia oli yhteensä 8 henkilöä. Usein tämä on hyvä määrä puolistrukturoidulle haastattelulle ja tärkeää on myös luoda rento sekä luottamuksellinen ilmapiiri (Finn, Elliott-White & Walton 2000, 78). Vapaaehtoiset olivat avoimin mielin mukana jalkautumisessa sekä sen jälkeisessä haastattelussa ja toivat rennosti omia näkemyksiään esille. Tulosten jälkeen teen vastuksista yhteenvedon sekä analyysin. Haastattelun kysymyksen löytyvät liitteestä 3.

6.1 Tulokset

Kaikki vapaaehtoiset kokivat, että jalkautumiset sujuivat hyvin. Lisätuen tarvetta ei koettu mutta kaikki kokivat tärkeänä tiedon, että koordinaattori on puhelimitse tavoitettavissa koko ajan.

Ensimmäisen ryhmän osallistujat kokivat, että jaettavaa voisi olla enemmän, kun jalkautuminen tapahtuu kolmen vapaaehtoisen ryhmässä. Näin tavarat eivät loppuisi niin nopeasti. Jalkautumisella oli havaittu, että ihmisiä on paljon liikkeellä mutta kaikki olivat olleet hyväntuulisia.

Osallistujat eivät kaivanneet lisätukea. Kaikille riitti tieto siitä, että koordinaattori on puhelimitse tavoitettavissa. Kaikki olivat yhtä mieltä siitä, että jalkautumista ei voisi järjestää ilman tietoa koordinaattorin taustatuesta.

Kokemukset jalkautumisesta ilman koordinaattoria aiheutti enemmän pohdintaa. Ensimmäinen ryhmä ei kokenut jalkautumisessa mitään eroa tavalliseen jalkautumiseen, jossa koordinaattori on kentällä. Eräs osallistujista kommentoi seuraavasti:

”Usein muutenkin jakaannutaan useampaan ryhmään eikä aina koordinaattori ole omassa ryhmässä mukana. Se riittää, kun tietää, että koordinaattori on puhelimen päässä. Tässä jalkautumisessa ei toki ollut mitään erikoisuuksia tai vakavia kohtaamisia.” (H1)

Toinen ryhmä avasi tunnetta hieman enemmän. He kokivat, että sillä ei varsinaisesti ollut väliä mutta tämä oli kuitenkin aiheuttanut enemmän pohdintaa. Aluksi oli ollut tunnetta, että nyt ollaan aivan ”yksin” liikkeellä kunnes asiaa oli ajateltu ja pohdittu, että näinhän ei ole. Usein jalkautumisissa jakaannutaan eri ryhmiin ja vapaaehtoiset, jotka ovat tehneet tätä paljon ovat usein eri ryhmässä koordinaattorin kanssa. Tukea ja turvaa sai myös muista. Ehkä myös osittain ajateltiin, että kaikista kokenein nyt ottaa sen suurimman vastuun. Usein koetaan, että kun koordinaattori on mukana, vastuu jätetään hänen harteilleen sekä usein ensikontaktin otto – koordinaattori tekee päätöksen, siitä kenen luokse mennään ja ketä kohdataan. Koettiin, että ilman koordinaattoria otetaan oma rooli ja sitä kautta myös erilainen vastuu tilanteesta. Olisi kuitenkin hyvä, jos rajattaisiin tarkemmin se, mikä on vapaaehtoisen vastuulla ja mikä ei, oli koordinaattori jalkautumisessa mukana tai ei. Tämä selkeyttäisi toimintaa.

Osallistujista kukaan ei kokenut, että tämänkaltaiseen vapaaehtoistoiminnan malliin kaivattaisiin lisää koulutusta. Koettiin, että koulutus on aina hyväksi mutta juuri tähän malliin ei tarvitse. Kaikki kokivat, että perehdytys on ollut hyvä ja kattava. Toimintamallia pidettiin selkeänä ja toimivana. Kaikki osallistajat toivat esiin kuitenkin sen, että uudet vapaaehtoiset eivät pystyisi osallistumaan tämänlaiseen jalkautumiseen koska suurin osa perehdytyksestä käydään koordinaattorin kanssa ensimmäisillä jalkautumisilla. Vapaaehtoisista kukaan ei voisi ottaa vastuuta uusien vapaaehtoisten perehdyttämisestä. Tämä uusi jalkautumisen malli koettiin toimivan vain kokeneille ja usein osallistuneille vapaaehtoisille. Sellaisille, jotka ovat olleet toiminnassa pidemmän aikaa. Osallistajat kokivat, että tämä tulisi miettiä tarkkaan, että kuka voi osallistua ja kuka ei.

Kaikki olisivat valmiita toimimaan uuden jalkautumisen mallin mukaisesti uudestaan ja jopa säännöllisestikin, omien aikataulujen mukaan tietenkin. Kaikki osallistujat kokivat myös, että olisivat kiinnostuneita olemaan mukana kehittämässä uutta jalkautumisen mallia ja olemaan osallisina vastaisuudessaakin erilaisten toimintojen kehittämiseksi.

Ensimmäisen ja toisen ryhmän osallistujat näkivät kuitenkin vastuuvapaaehtoisen tärkeyden erilailla. Ensimmäinen ryhmä ei ollut vastuuvapaaehtoisen kannalla, sanoen:

”Kun jalkaudutaan, niin siinäkin jokainen vapaaehtoinen ottaa vastuun siitä jalkautumisesta. Koetaan, että kun jokainen ottaa vastuuta, niin kaikki ottavat vastuun ja se toimii. Kaikki ovat vertaisia keskenään silloin.” H2

Toinen ryhmä oli enemmän vastuuvapaaehtoisen puolella, kunhan vastuuvapaaehtoisen vastuut on mietitty kunnolla. Toinen ryhmä koki, että vastuu tulisi olla tarkasti määritelty, että mistä kaikesta täytyy ottaa vastuu. Tämäkin tulee olla tarkasti kirjattuna ja mietittynä. Vastuuvapaaehtoisen tulee vielä myös hyväksyä ja olla valmis ottamaan kyseinen vastuu.

Toisen ryhmän osallistujat kokivat, että vastuunjakoja voisi olla enemmän. Niin kuin tässä jalkautumisessa sovittiin aluksi, että yksi ottaa tarkkailijan roolin. Kaikki kokivat, että se voisi olla hyvä käytäntö ja selkeyttäisi jalkautumista. Koettiin, että reittivalinnatkin voisivat olla ennalta koordinaattorin päättämiä. Koordinaattori kuitenkin jalkautuu joka viikko useamman kerran ja hänellä on tieto sekä käsitys siitä missä on käyty viimeksi tai minne kannattaisi nyt mennä. Näin välttyttäisiin jalkautumisen alun pohtimiselta ja jättäisi myös enemmän vapaaehtoisille tilaa miettiä minne he haluavat mennä. Todettiin myös, että jalkautumiset eivät saa olla liian suorittavia. Voisi enemmän tähdentää sitä, että kaikkialle ei tarvitse keritä ja että on ihan ok kohdata rauhassa, vaikka vain yksi henkilö. Nyt usein tulee tunne, että jos on sovittu esimerkiksi Rautatieasema-Hakaniemi-Sörnäinen, niin kaikkialle tulee keritä.

Kaikkiaan mikäli jalkautumiset tulevat tapahtumaan ilman koordinaattoria, tulee olla tarkemmat raamit ja speksit siihen, jos jotain menee pieleen. Vapaaehtoisille tulee olla laadittuna tarkat ohjeet vastuista sekä riskiarviot. Tietenkään kaikkkeen ei pysty varautumaan, mutta niihin mitä

jo tiedetään. Eli esimerkiksi, jos joku käyttäytyy aggressiivisesti – poistu tilanteesta. Ihan todella yksinkertaiset, ruohonjuuritason ohjeet. Ruohonjuuritasolla tässä työskennellään, niin ohjeiden tulee myös soveltua sinne. Tulee olla turvallisuusohjeet. Tulee olla turvallisemman tilan ohjeet ryhmässä toimimiseen eli siis vapaaehtoisten kesken. Myös eettisyysohjeet ryhmäntoiminnasta. Kaikki kaipasivat enemmän suunnitelmallisuutta. Koettiin, että ennakointi ja suunnitelmallisuus tuo turvaa vapaaehtoisille. Uudet vapaaehtoisetkin pystyisivät sitoutumaan paremmin, kun he tietäisivät tarkat speksit kyseisestä vapaaehtoistoiminnasta.

Jalkautumisen alussa on koordinaattori käy aina turvallisuusohjeet sekä toimintaohjeet läpi ja koettiin, että nämä tulisi olla myös kirjallisesti saatavilla. Samoin vapaaehtoisten oikeudet tulisi olla kirjallisena. Näin turvataan sitä vapaaehtoisen fyysistä sekä henkistä turvallisuutta. Ohjeet tulisi olla kirjallisena, jotta vapaaehtoinen voi halutessaan palata niihin ja kerrata niitä halutessaan.

”Se olisi varmasti myös A-klinikkasäätöön kannalta parempaa, että voidaan todentaa, että kaikki vapaaehtoiset ovat saaneet kattavat ohjeet, kun ne toimitetaan kirjallisena.” H5

Kaikki toisen ryhmän osallistujat kokivat, että aikatauluista tulisi pitää myös enemmän kiinni. Kun on sovittu, että jalkautuminen on klo 9–11 niin siinä aikataulussa tulisi pysyä. Tulisi olla määriteltynä tarkemmin mihin aikaan ruvetaan palaamaan takaisin purkua ja siivousta varten. Osallistujia ei tällä kertaa viivästys ei haitannut koska se oli yhteinen päätös ja erilainen kerta mutta kaikkiaan. Useimmiten jalkautumiset ovat klo 9–11, jonka jälkeen on vielä purku. Tällöin vapaaehtoisen osallistuminen aina venyy ja todettiin, että varsinkin uusille tämä voi olla epämiellyttävä kokemus. Nyt kaikki vapaaehtoiset olivat tietoisia siitä, että jalkautumiset aina venyvät ja osaavat varata siihen aikaa mutta kaikki kokivat, että ajanhallintaa tässä kohtaa voisi kuitenkin kehittää. Mieluummin vapaaehtoistoiminta määriteltäisiin sitten puoli tuntia pidemmäksi ja siinä ajassa pitäisi pysyä.

6.2 Analyysi

Jalkautumisia toteutettiin yhteensä kaksi. Näihin jalkautumisiin osallistui yhteensä kahdeksan vapaaehtoista. Finn, Elliot-White & Walton totesivat, että 6–12 henkilöä riittää laadullisen tutkimuksen kohderyhmä haastatteluissa, joten koin otoksen riittävän luotettavan tuloksen tuottamiseen (2000, 75). Tulokset muodostuvat kahden erilaisen ryhmän haastatteluiden vastuksista. Kaikki jalkautumiseen osallistuneet vapaaehtoiset olivat eri henkilöitä, joka parantaa vastausotosta. Se antaa kattavamman kuvan vapaaehtoisten näkemyksistä jalkautumisen kehittämiseen. Ensimmäinen ryhmä oli tätä uutta mallia kohtaan myönteisempi. Toisen ryhmän osallistujat kokivat, että he kaipaaisivat selkeästi enemmän tarkempaa kehittelyä, rajoituksia ja linjoja kaiken kaikkiaan tähän vapaaehtoistyöhön.

Uutta mallia saatiin kehitettyä ja testattua, mutta tulokset viittaavat tietenkin siihen, ettei tämä niin yksinkertaista ole. Tähän tarvitaan vielä paljon käytännön kehittämistä sekä asioiden pohjimista ja määrittelemistä. Vapaaehtoisten haastatteluiden tuloksissa näkyi tarve säännöille ja selkeälle toimintamallin kehittämiseksi. Sääntöjä jäätin kaipaamaan osittain koska kohderyhmä on haastava eikä vastaavanlaista ole toteutettu Suomessa aikaisemmin. Ylipäänsä ihmisten kanssa töitä tehdessä voi aina sattua kaikenlaista, mutta päihteitä ja asunnottomuutta kokevien ihmisten kanssa voi olla omanlaisia haasteita. Jalkautuva työ on menemistä kohderyhmän luokse kaduilla ja se on hyvin matalan kynnyksen kohtaavaa toimintaa. Vapaaehtoisten jalkautuessa voi kohdata monenlaisia tilanteita, monenlaisia ihmisiä sekä monenlaisessa kunnossa olevia ihmisiä. Kohdatut ovat juuri niitä, jotka elävät yhteiskuntamme heikoimmassa asemassa. Huumetilanne on Suomessa erittäin synkkä (THL 2023b), joten jalkautumisia tarvitaan lisää. Koulutuksen tärkeys tämänlaisessa vapaaehtoistoiminnassa olisi äärimmäisen tärkeää kohderyhmän ainutlaatuisuuden vuoksi. Vapaaehtoistyö on tärkeää työtä, mutta sellaista, jota tehdään vapaa-ajalla. Vapaaehtoiset kokivat, että runsaalla koulutuksella ja sääntöjen määrittämisellä, saataisiin raamit työlle sekä tunnettaisiin paremmin omat vastuut. Varsinaisesti uusi toimintamalli jää siis vajaaksi koska tämä vaatii paljon enemmän sääntöjä sekä vastuiden läpikäymistä.

Asia ei siis ole ihan näin yksinkertainen. Tuloksiin nojaten hyvällä alulla ollaan mutta kehitettävää on vielä paljon, jotta uusi malli saataisiin käytäntöön.

7 ARVIOINTI JA KEHITYSIDEAT

Opinnäytetyöni tavoitteena oli kehittää vapaaehtoistoiminnan jalkautumista sekä testata uutta mallia, jossa vapaaehtoistoiminnan koordinaattori ei jalkaudu mukana. Tavoitteeseen päästiin, sain hiottua uutta mallia sekä toteutettua kaksi uudenlaista kokeilua. Jalkautumisten jälkeen haastattelin vapaaehtoisia. Sain vapaaehtoisia haastatteleamalla jopa enemmän materiaalia ja kehitysehdotuksia, kuin mitä olin ajatellut. Vapaaehtoiset olivat valmiita ajattelemaan ja kehittämään toimintaa isossa kuvassa. Toiminta vaatii kuitenkin lisää toimenpiteitä ja ihan oikeita toimintamallien kehittämisiä. Opinnäytetyö on siinä mielessä ajankohtainen, että vapaaehtoistoiminta on yleistä ja tulee mahdollisesti kasvamaan tulevaisuudessa. Opinnäytetyön teoria osuuksia sekä tuloksia pystyy myös hyödyntämään sekä soveltamaan muissakin toiminnoissa mutta todennäköisesti rajoittuu enemmän päihdetyön kentälle.

7.1 Työn luotettavuus

Mielestäni työn otos on luotettava. Mukana olleet vapaaehtoiset olivat sellaisia, jotka eniten käyvät jalkautumassa ja näin ollen ovat tietenkin tämän kehittämistyön kohderyhmää. Voidaan tietenkin epäillä, että vastaako näin pieni otos kaikkien vapaaehtoisten mielipidettä. Finn ym. kuitenkin totesivat, että kyseinen otos on riittävä tuottamaan tarvittavaa aineistoa (2000, 75). Osallistujien määrä ei tietenkään vastaa kaikkien vapaaehtoisten mielipiteitä mutta uusi jalkautumisen malli on sellainen, johon kaikki eivät pystyisikään osallistumaan.

7.2 Itsearviointi

Kaikkiaan prosessi oli mielenkiintoinen. Aihe tuntui ja oli tärkeä. Nautin aina kun pystyn kehittämään jotain. Kirjoittaminen taas oli vaativa prosessi, joka otti aikansa. Muutenkin aikataulusyistä jouduin ensin järjestämään vapaaehtoisten jalkautumiset ja sen jälkeen miettimään tietoperustaa. Aluksi tämä tuntui hassulta järjestykseltä mutta lopulta tuntui toimivalta ratkaisulta

katsoa aihetta mutkan kautta ja nyt tuntuu siltä kuin olisi ympyrä sulkeutunut. Eniten jännitin sitä saisinko tarpeeksi vapaaehtoisia tämän uuden mallin kehittämiseen. Onneksi hankkeella on mainiot vapaaehtoiset, jotka lähtivät tähän avoimin mielin. Aiheisiin liittyen paras ja ajankohdaisiin tieto löytyy internetistä. Monissa asioissa on niin, että asiantuntevilla järjestöillä on ajankohdaisiin ja paras tieto aiheeseen liittyen ja ne on parhaiten avattu internetsivustoilla.

7.3 Kehitysideat

Jalkautuneilta vapaaehtoisilta saatiin monta kehitysideaa vapaaehtoistoiminnan kehittämistä varten. Varsinaiselle toimintamallille, vapaaehtoisten jalkautumiselle ilman koordinaattoria on tarvetta kaduilla ja vapaaehtoisilla on selkeää halua kehittää sitä, mutta sitä varten tulee tehdä konkreettisia muutoksia sääntöihin. Vapaaehtoistoiminnan kehittämiseksi tulee luoda uudet toimintamallit sekä säännöt vapaaehtoisten toiminnasta.

Yksi tärkeimmistä toimintamalleista olisi vapaaehtoisten koulutus. Uusi vapaaehtoinen ei pysty jalkautumaan ilman koordinaattoria, koska perehdytystä ei voi tehdä toinen vapaaehtoinen. Mallissa tulisi olla tietty määrä jalkautumisia tehtynä, että vapaaehtoinen voisi jalkautua ilman koordinaattoria. Ehdotettuna määränä 10 jalkautumista olisi tarpeen. Tuossa kymmenessä jalkautumisessa olisi tarpeeksi paljon kokemusta kohtaamisista, että vapaaehtoinen pystyisi ottamaan itse enemmän vastuuta toiminnastaan sekä tietotausta olisi tarpeeksi kattava. Jokaisella jalkautumisella kohdataan arviolta 20 ihmistä. Tämä tietenkin edellyttää koordinaattorilta tilastointia ja seurantaa, että kuka pystyisi osallistumaan mihinkin jalkautumiseen.

Vapaaehtoisia haastateltaessa kävi selkeästi ilmi, että vapaaehtoiset kaipaivat lisää selkeyttä sekä sääntöjä vapaaehtoisten toiminnasta, mikäli uusi malli otetaan käytäntöön. Kohderyhmän

ainutlaatuisuuden vuoksi jalkautuessa voi tulla monenlaisia tilanteita vastaan ja vapaaehtoiset kokivat, että säännöt luovat turvaa. Säännöt sekä ohjeet antavat vapaaehtoisille tiedon oikeuksista sekä vastuista, jolloin on helpompi sekä turvallisempi toimia jalkautuessa. Kaikki osallistuneet vapaaehtoiset olivat kuitenkin valmiita toimimaan näin uudestaan sekä olivat halukkaita olla mukana uuden mallin testaamisessa sekä kehittämisessä.

Nykyinen malli:

1. Vapaaehtoinen voi ilmoittautua mukaan ja jalkautua vapaaehtoistoiminnan koordinaattorin kanssa itselleen sopivina aikoina. Pehdytys tapahtuu kentällä.

Uutta jalkautumisen mallia varten vapaaehtoisille tarvitaan selkeämmät toimintaohjeet sekä tarkemmin kirjatut säännöt ja ohjeet, miten toimia erilaisissa tilanteissa. Näitä täytyisi ensin kehittää mutta uusi malli voisi olla seuraavanlainen.

Uusi ehdotettu malli:

1. Vapaaehtoinen ilmoittautuu mukaan ja jalkautuu vapaaehtoistoiminnan koordinaattorin kanssa itselleen sopivina aikoina. Pehdytys tapahtuu kentällä jalkautumisten yhteydessä.
2. Kun vapaaehtoisella on 10 jalkautumista käytynä voi ilmoittautua vapaaehtoistoiminnan koulutukseen.
3. Koulutuksen sisältö: Jalkautuminen kentälle ilman vapaaehtoistoiminnan koordinaattoria, sisältäen:
  - a. Toiminta- ja turvallisuussäännöt
  - b. Vapaaehtoisen vastuut ja säännöt
  - c. Tutustuminen sekä ryhmäytyminen muiden vapaaehtoisten kanssa, jotka ovat mukana uudessa mallissa.

4. Koulutuksen käytyään vapaaehtoiset voivat jalkautua keskenään, ilman vapaaehtoistoiminnan koordinaattoria.

8 YHTEENVETO

Pystyin toteuttamaan 2 jalkautumista, joissa testasin uudenlaista jalkautumisen mallia. Vapaaehtoisten rekrytointi oli yllättävän helppoa. Mallia oli testaamassa yhteensä 8 henkilöä. Materiaalia ja kehitysideoita tuli paljon. Kahden eri ryhmän tulokset olivat jossain tapauksissa erilaisia. Kaikki vapaaehtoiset olivat kuitenkin sitä mieltä, että uusi jalkautumisen malli on toimiva. Materiaalia ja kehitysideoita tuli jopa odotettua enemmän. Tämänkaltaisen uusi jalkautumisen malli tulisi toimimaan, jos sille luotaisiin selkeät toimintamallit sekä tavat ja säännöt. Vapaaehtoistoiminta, vaikkakin ollessaan vapaaehtoista, tarvitsee selkeät raamit ja säännöt. Vapaaehtoisten tulee tietää velvollisuudet sekä oikeudet jalkautuessaan ja mikäli koordinaattori ei ole mukana ottamassa päävastuuta tulee vapaaehtoisella olla itsellään hyvin tiedossa, miten toimia. Kaikkiaan vapaaehtoisilta tuli myös materiaalia vapaaehtoistoiminnan kehittämiseen nykyisellään. Tuli jopa hieman yllätyksenä, kuinka paljon he kaipaisivat ennalta määrättyjä tietoja, mutta niin kuin he totesivat, säännöt ja raamit tuovat turvaa.

11. LÄHTEET

- A-klinikka 2023. Tietoa meistä. Viitattu 4.7.2023. <https://www.a-klinikka.fi/tietoa-meista>
- A-klinikkasäätiö 2023a. Addiktiot. Viitattu 10.6.2023. <https://a-klinikkasaatio.fi/addiktiot/>
- A-klinikkasäätiö 2023b. Nuortenlinkki. Viitattu 10.6.2023. <https://nuortenlinkki.fi/>
- A-klinikkasäätiö 2023c. Kohtaava työ verkossa. Viitattu 10.6.2023. <https://a-klinikkasaatio.fi/nain-me-autamme/kohtaava-tyo-verkossa/>
- A-klinikkasäätiö 2023d. Meistä. Viitattu 10.6.2023. <https://a-klinikkasaatio.fi/meista/>
- A-klinikkasäätiö 2023e. Tietoa säätiöstä. Viitattu 10.6.2023. <https://a-klinikkasaatio.fi/meista/tietoa-saatiosta/>
- Alarto, Pia 2021. Tietopuu. Kokemusasiantuntijuuden määrittely tärkeää ja ajankohtaista. Viitattu 15.6.2023. https://tietopuu.a-klinikkasaatio.fi/blogi/pia_alarto_kokemusasiantuntijuuden_maarittely_tarkeaa_ja_ajankohtaista
- E.M.C.D.D.A. 1999. Outreach Work Among Drug Users in Europe. Concepts, Practice and Terminology. Issue 2. Viitattu 20.6.2023. https://www.emcdda.europa.eu/html.cfm/index34000EN.html_en#:~:text=Outreach%20work%20among%20drug%20users%20in%20Europe%20is,among%20drug%20users%20in%20the%20EU%20Member%20States.
- Finn, Mick & Elliot-White, Martin & Walton, Mike 2000. Tourism & Leisure Research Methods. Data collection, analysis and interpretation. Pearson Education Limited.
- Foulkes, Imogen 2002. Swissinfo. Ten years on from Needle Park. <https://www.swissinfo.ch/eng/ten-years-on-from-needle-park/2517882>

- Hannus, Tanja 2022. Lappeenrannassa tarvitaan lisää tuettua asumista päihteidenkäyttäjille – Etelä-Karjalassa on kolmisenkymmentä asunnotonta. Yle. Viitattu 15.6.2023. <https://yle.fi/a/74-20001573>
- Hara, Jyrki 2022. YLE. Kodittomuus vähentyy, mutta ei poistu – hallituksen tavoite asunnottomuuden puolittamisesta ei näytä täyttyvän. Viitattu 15.6.2023 <https://yle.fi/a/3-12657716>
- Harju, Aaro 2021. Kansalaisyhteiskunta. Suomalainen kansalaisyhteiskunta. Viitattu 21.6.2023. <https://kansalaisyhteiskunta.fi/tietopankki/suomalainen-kansalaisyhteiskunta/>
- Harju, Aaro 2020. Kansalaisyhteiskunta. Vapaaehtoistoiminnan merkitys kasvaa. Viitattu 4.7.2023. <https://kansalaisyhteiskunta.fi/tietopankki/vapaaehtoistoiminnan-merkitys-kasvaa/>
- Helsinki 2023. Hätämajoitus. Viitattu 21.6.2023. <https://www.hel.fi/fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/sosiaalinen-ja-taloudellinen-tuki/asunnottomien-palvelut/asunnottomien-majoitus-ja-asumispalvelut/hatamajoitus>
- Helsinki 2021. Tietoa vapaaehtoiselle. Viitattu 21.6.2023. <https://vapaaehtoistointa.hel.fi/tule-vapaaehtoiseksi/tietoa-vapaaehtoiselle/>
- Hirsjärvi, Sirkka ja Hurme, Helena 2022. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Gaudeamus, Helsinki.
- Hoffrén, Jukka 2023. Vapaaehtoistoiminnan merkitys hyvinvoinnille Suomessa. Kansalaisareena. Viitattu 15.6.2023. https://kansalaisareena.fi/wp-content/uploads/2023/05/Vapaaehtoistyön-arvo-Suomessa_laskelma_2023_Jukka-Hoffren.pdf
- Holappa, Marika 2023. Jätevesitutkimus paljastaa kokaiinin käytön nopean kasvun pääkaupunkiseudulla. Helsingin Sanomat. Viitattu 20.6.2023. <https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000009644777.html>
- Huudikoutsit 2023. Tehdään yhdessä julkisista tiloista viihtyisiä. Viitattu 15.6.2023. <https://huudikoutsit.fi/hanke/>

Irti Huumeista Ry, 2023. Elämänlaatua edistävä (haittoja vähentävä huumeityö). Viitattu 15.6.2023. <https://irtihuumeista.fi/kayttajille/haittoja-vahentava-huumeityo/>

Juhila, Kirsi 2023. Laadullisen tutkimuksen ominaispiirteet. Tampereen yliopisto. Tietoarkisto. Viitattu 4.7.2023. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/mita-on-laadullisen-tutkimus/laadullisen-tutkimuksen-ominaispiirteet/#Kvalitatiivisen-aineiston-suosiminen>

Lähtenaro, Inka 2020. Miltä tuntuu kun ei ole tervetullut julkiseen tilaan. Myllyhoitoyhdistys. <https://myllyhoitoyhdistys.fi/2020/06/19/milta-tuntuu-kun-ei-ole-tervetullut-julkiseen-tilaan-kokemusasiatuntija-pepi-kertoo-vinkkejä-paihtyneen-kohtaamiseen/>

Nivala, Elina & Ryyänen, Sanna 2013. Kohti sosiaalipedagogista osallisuuden ideaalia. Sosiaalipedagoginen aikakauskirja, vuosikirja 2013, vol. 14. Viitattu 21.6.2023. <https://journal.fi/sosiaalipedagogiikka/article/view/122317/72652>

Nivala, Elina ja Ryyänen, Sanna 2019. Sosiaalipedagogiikka. Kohti inhimillisempää yhteiskuntaa. Gaudeamus, Helsinki.

Närvänen, Karoliina 2021. Kansaneläkelaitos. Asunnottomuus. Viitattu 15.6.2023 <https://sosiaalivakuutus.fi/asunnottomuustilastojen-ulkopuolelle-jaa-yha-useampi-jokainen-asunnoton-on-kaveleva-esimerkki-sosiaaliturvan-epaonnistumisesta/>

Mieli Ry 2023. Tietoa mielenterveydestä. Viitattu 21.6.2023. <https://mieli.fi/yhteiskunta/mielenterveys-suomessa/tilastotietoa-mielenterveydesta/>

Mielenterveystalo 2023a. Stigma eli häpeäleima. Viitattu 15.6.2023. <https://vanha.mielenterveystalo.fi/aikuiset/itsehoito-ja-oppaat/oppaat/psykoosi/Pages/Stigma.aspx>

Mielenterveystalo 2023b. Tietoa huumeiden haitoista. Viitattu 15.6.2023. <https://www.mielenterveystalo.fi/fi/paihteet/tietoa-huumeiden-haitoista>

Mäenpää, Pasi ja Faehnle, Maija 2021. Neljäs sektori – kuinka kaupunkiaktivismi haastaa hallinnon, muuttaa markkinat ja laajentaa demokratiaa. Vastapaino, Tampere 2021.

Perälä, Riikka 2023. Stigma ehkäisevässä päihdetyössä – mistä on oikeastaan kysymys? Ehkäisevän päihdetyön verkosto. Viitattu 21.6.2023. <https://www.ept-verkosto.fi/blog-post/stigma-ehkaisevassa-paihdytyossa-mista-on-oikeastaan-kysymys/>

Päihdelinkki 2023. Päihdelinkki. Viitattu 21.6.2023. https://paihdelinkki.fi/?utm_source=DomainOhjaus&utm_medium=paihdelinkki.fi&utm_campaign=DomainOhjaukset

Rönkä, Sanna ja Markkula, Jaana 2020. Terveys- ja hyvinvoinninlaitos. Huumetilanne Suomessa 2020 Raportti 13. PunaMusta Oy, Vantaa. Viitattu 21.6.2023. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/140710/URN_ISBN_978-952-343-576-6.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Sedergren, Juha 2015. A-klinikkasäätiö. Päihdelinkki. Haittojen vähentäminen. Viitattu 15.6.2023. <https://paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/tietoiskut/huumehaittojen-vahentaminen-ja-tartuntataudit/haittojen-vahentaminen>

Sininauhasäätiö 2020. Asunnottomuus voi yleistyä koronaviruksen seurauksena, päihteiden käyttäjät riskiryhmää. Viitattu 15.6.2023. <https://www.sininauhasaatio.fi/ajankohtaista/sininauhasaatio-asunnottomuus-voi-yleistya-koronaviruksen-seurauksena-paihteiden-kayttajat-riskiryhmaa/#:~:text=Mahdollinen%20asunnottomien%20m%C3%A4%C3%A4r%C3%A4n%20kasvu%20voi%20liitty%C3%A4%20etenkin%20vakaviin,riippuvuudesta%20k%C3%A4rsiv%C3%A4t%20p%C3%A4ihneiden%20k%C3%A4ytt%C3%A4j%C3%A4t%20ovat%20siirtyneet%20erilaisiin%20korvikkeisiin>

THL 2023a. Terveys- ja hyvinvoinninlaitos. Alkoholi, tupakka ja riippuvuudet. Näin Suomi juo. Viitattu 15.6.2023. <https://thl.fi/fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/alkoholi/nain-suomi-juo>

THL 2023b. Terveys- ja hyvinvoinninlaitos. Alkoholi, tupakka ja riippuvuudet. Huumeet. Viitattu 21.6.2023. <https://thl.fi/fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/huumeet>

THL 2022c. Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos. Alkoholi, tupakka ja riippuvuudet. Huumausainepolitiikka. Viitattu 15.6.2023. <https://thl.fi/fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/huumeet/huumausainepolitiikka>

THL 2023d. Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos. Mielen terveyden edistäminen. Stigma ja syrjintä. Viitattu 9.8.2023. <https://thl.fi/fi/web/mielen-terveys/mielen-terveyden-edistaminen/stigma-ja-syrjinta>

Ympäristöministeriö 2023. Asunnottomuuden yhteistyöohjelma 2020–2023. Viitattu 15.6.2023. <https://ym.fi/asunnottomuus>

Valtiovarainministeriö 2015. Vapaaehtoistyö, talkootyö, naapuriapu – kaikki käy. Viitattu 21.6.2023. <https://vm.fi/-/vapaaehtoistyö-talkootyö-naapuriapu-kaikki-kay>

VVA 2023. Vailla vakinaista asuntoa Ry. Viitattu 21.6.2023. <https://vvary.fi/asunnottomuus/>

Virolainen, Tarja 2021. A-klinikkasäätiö. Tule meille vapaaehtoiseksi. Viitattu 20.6.2023 <https://a-klinikkasaaatio.fi/ajankohtaista/tule-meille-vapaaehtoiseksi/>

Väliaho, Tuomo 2023. Pääkaupunkiseudulla hiv-epidemia suonensisäisiä huumeita piikittävillä. Helsingin Sanomat. Viitattu 20.6.2023. <https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000009622477.html>

Zaki, Sonia 2023. Sörnäisissä huumeita piikitetään avoimesti kaduilla – Asukkailla selvä kanta käyttöhuoneisiin. Helsingin Sanomat. Viitattu 20.6.2023. <https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000009609842.html>

LIITTEET

Liite 1

“Moikka kaikki,

Jatkan harjoitteluani tässä Vapariväylä-hankkeessa tämän loppukevään ajan. Tulen kevään aikana tekemään myös opinnäytetyötäni ja siihen toivoisin teidän apuunne. Opinnäytetyön aiheena ja tarkoituksena on testata uutta jalkautumisen mallia. Tavoitteena olisi tehdä 2–3 erillistä jalkautumista ja tämän jälkeen haastatella teitä 5-10 minuuttia. Jalkautumiset eivät hirveästi eroa tavallisesta kerrasta, eivätkä vaadi teiltä sen enempää sitoutumista. Mikäli sinulla tulee lisäkysymyksiä tai haluat jo ilmoittautua tähän mukaan voit ottaa yhteyttä minuun:

Numero: 040-3581508 Sposti: aino.palmroos@a-klinikka.fi

tai voit myös ilmoittautua Pihlalle”

Liite 2

“Heippa vaan kaikki! Tein tänne oman ryhmän, jossa voidaan sopia erikseen näitä jalkautumisia. Tosiaankin ideana on testilla jalkautumisen mallia, jossa käytäntö on sama paitsi Pihla ei ole mukana jalkautumassa. Ehdotankin jo ensimmäisiä jalkautumista to 27.4 klo 14–16, lähtö Pasilasta toimistolta sekä aamujalkautumista to 11.5, lähtö Oodista. Mukaan saa ilmoittautua samalla tavalla kuin muihinkin jalkautumisiin ja vähintään 2 henkilöä tarvitaan, jotta jalkautuminen onnistuu. Huhuilen täällä vielä ensi viikolla, pääsettekö mukaan näihin. Purun jälkeen kyselen osallistujilta muutaman kysymyksen, jossa menee noin 5-10 minuuttia.

Kiitos vielä, kun ilmoittaudivat mukaan <3 “

Liite 3.

Nämä olivat haastattelun kysymykset:

1. Olisitko kaivannut jotain lisätukea jossain vaiheessa?
2. Oliko jalkautumisessa jotain eroa, kun koordinaattori ei ollut mukana jalkautumisessa?
3. Koetko, että tällaiseen malliin tarvitsisi jotain lisäkoulutusta?
4. Tuliko jotain muita huomioita, ajatuksia tai kehitysideoita mieleen?
5. Olisitko valmis toimimaan näin uudestaan tai jopa säännöllisesti?
6. Lisäkysymyksenä kysyin vielä, että haluaisivatko he, että olisi joku vapaaehtoinen, joka olisi niin sanottu vastuuvapaaehtoinen.